

Izhaja vsak četrtek popoldne.
V slučaju praznika dan poprej.
Cena:
za en mesec . . . Din. 4
za četrt leta . . . " 12
za pol leta . . . " 24
Posamezna štev. stane 1 Din.
Uredništvo:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 6 III.
Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Inserati, reklamacije in naročnina na upravo „Jugoslovanska tiskarna“, Kolportažni oddelek, vhod s Poljanskega nasipa 2.
Inserati se računajo po dogovoru.

O plačah.

Naši meščanski dnevniki so se svoj čas, ko je sedanja koalicija na ljubljanskem magistratu, mestnemu odboru zvišala plače, silno spogledovali, češ: cestni pometalci so dobili toliko poviška, kakor uradniki. Prav te dni se je pa zopet »Jutro« škanaliziralo nad nameravano novo pragmatiko za mestno osebje, češ da bo po njej dobil navaden delavec po desetletnemu delu ravno tako plačo kakor uradnik po petletni službi. To se zdi meščanskemu listu naravnost nezaslišano, krvavo boljševišvo. Pisu teh vrstic načrt nove mestne pragmatike ni znan in je zaenkrat vse eno, ali vsebuje take določbe kakor poročila »Jutro«, ali ne. Ogledati si hočemo vprašanje o plačah topot zgolj z višjega vidika.

Ali je res taka pregreha in krivica, ako bi delavec dobil približno tako plačo kakor uradnik? Tako zasebni kakor javni delodajalec plačujeta delo zaradi koristi, ki jo imata od njega. Sedaj je vprašanje, katero delo je koristnejše: duševno ali ročno? Tu bomo dali pravemu, samostojnemu, ustvarjalnemu duševnemu delu pač prednost, ker tako delo ustvarja večne vrednote ali pa stvarja gospodarstvu in gnetnemu napredku nova pota sploh ter daje in vodi delo tisočev in tisočev. Tako duševno delo se sploh ne da preplačati. Vse ostalo duševno delo pa pomenja le izvrševanje onega, kar so drugi zamislili in načrtali in tu delo ročnega delavca pač ni manj vredno in manj koristno od dela uradnika. Rudar, železničar, kovač, zidar, tesar, čevljar, tvorniški, pa tudi navaden cestni delavec — da o kmetu niti ne govorimo — je za obstanek in napredek človeštva vsaj toliko potreben kakor različni duševni delavci. Priznamo, da moderno državno in gospodarsko življenje v znatni meri stoji na duševnem delu, na uradništvu, toda ravno tako gotovo pa je, da bi brez ročnih delavcev ne imeli ničesar jesti ne obleči, ne bi imeli domov in tisoč priprav in potrebščin v njem, ne bi imeli ne cest ne železnice — z eno besedo, brez ročnega dela bi morale ostati tudi najduhovitejše zamisli in dognanja neizvršene ali celo sama ob sebi nemogoče. O polni vrednosti in koristi ročnega dela torej ne more biti nobenega dvoma.

Ali je pa morda ročno delo toliko lažje in prijetnejše od duševnega? Priznati treba — in to bodi v prvi vrsti povdarjeno na delavsko plat! — da vsako duševno delo zahteva večjega osredotočenja in napora umstvenih sil nego ročno delo, da zahteva od posameznika tudi večje odgovornosti ter je v tem pogledu duševno delo napornejše nego ročno. Zelo se motijo tisti, ki mislijo, da si duševni delavci brez truda in težav služijo svoj kruh. Nasprotno je kruh duševnega delavca večinoma zelo trd in grenak.

Res je, da duševni delavec mora študirati, trpeti, prepogosto stradati, zmrzovati in vse pomanjkanje trpeti po celih 15 do 18 let, predno se pririje do skromnega kruha.

Vse to je res. Toda priznati moramo tudi, da je pa ročno delo mnogo težavnejše nego duševno. Le pomislimo na rudarje! Globoko pod zemljo, v vedni smrti nevarnosti, dela z naporom vseh sil, ves umazan in

potan. Kateri uradnik bi hotel menjati z njim, pa naj bi mu kdo obljubil tudi dvakrat višjo plačo nego jo ima kot uradnik? Ali pogledimo železničarja, kovača, zidarja ali kakoršnegakoli tovarniškega delavca — ob kako težkih, neprijetnih in večkrat zdravju in življenju nevarnih okoliščinah opravlja svoje delo! Da, pogledimo toliko zaničevanega cestnega pometalca: ves dan ima opravka s samo nesnago, ves prah, ves smrad mora povziti, gaziti blato in sneg, da napravi snažno pot drugim ljudem. Kateri uradnik in za katero ceno bi hotel menjati s cestnim pometalcem? In kdo so ti naši pometalci? Ubogi starčki, večinoma sključeni od let, bolezni in pomanjkanja, ki brez palice niti čez cesto ne pridejo. Ali niste še nikoli pozimi ali v jesenskem dežju opazovali teh starih revčkov, oblečenih v vse mogoče slabe cape, roke ovite v cunjice in noge s preluknjavim obuvalom v vreče — kako se premrti od mraza mučijo na cesti? Kdo bi mogel tem bednikom zavidati malo boljše plačo, vsaj na starost, ko jih je svet itak izšel kakor limono in jih pustil v starosti slabotne in onemoglo dobesedno na cesti?

Nikakor se ni treba bati, da bi se ljudje nehali posvečati duševnim poklicem, ako bi se delavske plače izenačile z uradniškimi ali jih celo presegle. Nasprotno bi bil spričo hitrega splošnega napredka bolj opravičen strah, da pride čas, ko bo primanjkovalo ljudi za težko delo. Prav nič krivično ni in prav nič poniževalno za duševnega delavca, ako ima pošten ročni delavec plačo, enako njegovi, krivično, in za današnjo družbo sramotno pa je, da žive v bogastvu in razkošju ljudje, ki se sploh ne pečajo z nobenim koristnim, ne duševnim ne ročnim delom, ampak kot družabne uši žive od tuje krvi in tujih žuljev, dočim morajo tisti, ki se trudijo in delajo bodisi z umom bodisi z rokami — stradati.

Vse to naj imajo pred očmi naši meščanski krogi in naj tudi ročnemu delavcu privoščiijo dobro plačo.

Politični pregled.

V naši državi.

Reško vprašanje pred parlamentom. Z napetostjo je pričakovala vsa jugoslovanska javnost, kaj poreče vlada na interpelacijo o zavoženem reškem vprašanju. Kakor je šibka vsa naša zunanja politika, tako raven je bil tudi odgovor treh ministrov. Prvi je odgovarjal namestnik zunanjega ministra dr. Perić, ki je pojasnjeval, da se naša vlada ni odrekla rapalski pogodbi in da jo hoče držati, da bo pa vse poskusila, da se mirno pogodi z Italijo. Ko je na to poslanec SLS dr. Hohnjec pokazal v daljšem govoru, da je vsa naša zunanja politika zavožena, se je dvignil sam Pašić, ki je povedal, da misli z reškim vprašanjem pred družbo narodov, če ne pride do sporazuma z Italijo. Na koncu se je pral še zunanji minister dr. Ninčič, ki je imel silno slab dan. Pri glasovanju so za vlado glasovali radikalni, macedonski Turki (džemijati) in Nemci. Dobila je vlada 113 glasov, proti jih je bilo 92. Vtis vse javnosti je, da vlada ni storila svoje dolžnosti in da jo je Mussolini lepo potegnil. Reka je za nas izgubljena.

so prišle ob svoje mnogoletne prihranke, ker so imele denar naložen po nizki obrestni meri par odstotkov, dočim je med tem vrednost denarja padla za dvajsetkrat toliko in še več, podobno se je godilo konfesionalnim in cerkvenim ustanovam. Res da se je vrednost denarja začela nekoliko stabilizirati, vendar še nihče ne upa prevzeti odgovornosti za to, kaj nam še prinese bodočnost, in strah ima hude oči in kogar je kača pičila, se celo krive palice boji. In tega dr. Gosar gotovo noče trditi, da proti devalvaciji nihče ne povzdigne svojega glasu. Naši gospodarski in politični krogi imajo mirno vest, da so v tem oziru vse storili, kar so sploh mogli. Ta problem bi bil dr. Gosar moral zagrabiti globlje, če se ga je sploh dotaknil.

Pri vprašanju najvišje premoženjske meje se pisatelj ni dotaknil zveze tega vprašanja z modernim gospodarskim mehanizmom. Moderni gospodarski sistem terja nujno veleobrate in ogromna gospodarska središča. Brez teh bi bilo nemogoče preživljanje tako gostega prebivalstva, kakor ga ima večina dežel vsaj v Evropi. Vsled velikanskega gospodarskega rizika, ki je gospodarskemu mehanizmu nujen spremljevalec, se tudi najmočnejši kapitalist boji nositi riziko celega veleobrata sam, zato izginjajo veleobrati, ki bi bili last enega samega kapitalista, in na njih mesto stopajo družbe, zlasti delniške družbe. Idejni reprezentanti teh družb, med najodličnejšimi Rathenau, vidijo že v tem neke vrste socializacijo. Pisatelj trdi, da so podjetja največjih svetovnih kapitalističnih družb in gospodarskih organizacij čisto sama na sebi, po večini že vsled svojega prevelikega aparata, z družabnega vidika silno negospodarska in neproduktivna, se mi zdi vendar prekoražna. Ali terja

Kriza v vladi? Kar je tako očitno, da je vlada v reškem vprašanju pogorela, iščejo radikali, na koga bi zvalili krivdo. Glavni krivec je brezdvomno Pašić, ki mu za Reko tudi mar ni. Rad bi pa lisjak zvalil krivdo na Ninčiča, ki so ga radikali že sami silili, naj odstopi. Toda tega drži kralj. Očitno je tudi, da isti želi, da bi šel v pokoj Pašić sam. Zato je zadnje čase splošno mnenje, da pride do vladne krize.

Balkanizem v parlamentu. Kako neevropejske razmere vladajo v naši skupščini, kaže dogodek pretekle sobote. Neki musliman iz Bosne je kritiziral srbske nacionaliste in njih društvo Srnao. Omenil je, kako so prišli tega društva napadli dejansko dr. Spaha in oddali nanj 18 strelcev. Pa se oglasi srbski radikal Popović in zakliče: »Škoda, da ga niso ubili«. Drugi so mu pomagali. Pri drugi seji se je na pritisk drugih poslancev moral ta mož za svoje divjaštvo opravičiti. Pa ko se je ta opravičeval, je že drugi vpil: »Ubiti bi Vas morali«. Predsednik je sicer miril, a vendar pokazal, da proti svojim ne zna varovati dovolj odločno časti narodne skupščine. Zato so naši odločno protestirali proti takemu postopanju. — Vsak pa vidi, kako težak je boj naših poslancev, če vladajo v parlamentu tako turške navade.

Dvanajstine sprejete. Skupščina je na seji dne 29. 9. sprejela dvanajstine za oktober, november in december. Z vlado je glasovalo 106 proti 62 poslancev. — Na seji 1. oktobra je bila sprejeta trgovska konvencija s Poljsko. Ker nismo s Poljaki neposredni sosedje, se ni vnela daljša debata. Izmed naših je govoril le posl. Badjančič, ki je izrazil željo, naj bi se v konvenciji upoštevalo bolj potrebo izvoza za naše vino, kar zadeva posebno Štajersko.

Nemci in vlada. Pri vsakem glasovanju v belgrajski skupščini se pokaže, da Nemci glasujejo z vlado. Tega ne store zastoni. Vlada jih plača na račun drugih. V Ljubljani jim je obljubljena znova nemška gimnazija in poročajo, da dobe dve tudi v Banatu oziroma Bački. Če vidimo, kako koroški Slovenci s težavo dobe kako drobtinico od Nemcev, potem se ne more drugače razumeti tega postopanja, kakor da je Srbom, ki hočejo biti naši bratje, za Slovence manj kot za Nemce. So pa oboji »gospodski narod« in nas imajo oboji za »narod hlapcev«.

V inozemstvu.

Občinske volitve na Čehoslovaškem so bile v nedeljo 16. septembra. Vloženih je bilo 15 kandidatnih list, kar je znamenje silnih političnih zmed v državi. V Pragi so dobili ljudska stranka 6 mandatov, narodni socialisti 22, komunisti 19, napredni socialisti 1, čsl. socialdemokrati 9, hišni posestniki 1, narodni demokrati 23, židje 2, socialistična zveza 1, gažisti 2, nemški delavski blok 4, najemniki 1, obrtniki 7, republikanci 2 mandata. Za župana je izvoljen prejšnji župan narodni socialist dr. Baxa.

Za te volitve so vse stranke zastavile vse sile, ker se vrše drugo leto državnozbornske volitve in so letošnje torej v tem oziru nekaka priprava. Razveseljivi so rezultati volitev, posebno za nam sorodno Ljudsko stranko. Dobila je v celoti okrog 800.000 glasov. Napredovala je povsod. Celotno v Pragi sami je dobila 53 % glasov več

Dr. Gosar: Za krščanski socializem.

Živahna debata v socialnem odseku zadnjega kat. shoda in razširjene govorice o nasprotju med konservativno in levičarsko strujo v Slovenski ljudski stranki so zelo povečale zanimanje za brošuro znanstvenega reprezentanta levičarjev v vseh krogih. Tudi knjižici sami se mora priznati, da je najživalnejše izmed vseh dosedanjih dr. Gosarjevih del. Duh borbenosti jo pozivlja.

V celoti bo to brošuro lahko podpiral tudi vsak še tako hud konservativec, da pa je borbenost povzročila par prehudih ostrin, bo pisatelju lahko in rad vsakdo odpustil. Sam navajam samo par opomb.

Na strani 29 je zapisano o obrestni meri sledeče: Ako pa si predložimo naše sedanje razmere, tedaj moramo reči, da je danes gotovo ena največjih gospodarskih in socialnih krivic ravno nezaslišano visoka obrestna mera. Posledice tega zla so naravnost strašne. Vse splošno obubožanje širokih ljudskih množic narašča uprav zaradi tega brezmejnega oderutstva v vedno večji meri. In vendar ne povzdigne nihče proti temu svojega glasu. Nasprotno, ne samo denar ljudi, ki hočejo še vedno veljati za dobre kristjane, tudi premoženje izrazito konfesionalnih in celo cerkvenih ustanov je udeleženo pri tem, ter sodeluje in podpira to odiranje.

Tega in tudi naslednjega odstavka dr. Gosar ne bi smel tako napisati, ker dobro ve, da je glavni vzrok visoke obrestne mere devalvacija valute. Ogromne množice ravno gospodarsko najšibkejših malih varčevalcev

dr. Gosar najvišjo premoženjsko mejo celo za družbe in gospodarske organizacije? Dosledno bi to bilo, ker drugače si je udejstvitev te meje sploh nemogoče misliti, seveda si je tudi popolnoma nemogoče misliti premoženjsko mejo za družbe in gospodarske organizacije, in to je ravno, kar sem hotel povdariti.

V poglavju o dolžnosti dela me argumentacija dr. Gosarjeva ne prepriča, da si sem o etični dolžnosti dela od nekdanj trdno uverjen. Ne morem se ubraniti vtisa, da pojmuje dr. Gosar delo preveč materialistično. Delo se ne da meriti ali tehtati in torej tudi o kaki delitvi dela v dr. Gosarjevem smislu ne more biti govora. Če en član v družbi ne dela, se delo, ki bi ga moral izvršiti, ne razdeli avtomatično na celo družbo, razven mogoče v nekaterih izjemnih slučajih. Navadno se neizvršeno delo posameznikovo razdeli na prav ozek krog okoli njega, največkrat na člane njegove rodbine, ali pa se morajo ti člani zaradi njega omejiti v uživanju. Delu je vtisnjen tako močan pečat osebnosti, da je družba ravno pri delu, ki je največjega pomena za družbo kot celoto, brez vsake moči, da bi kakorkoli mogla na to delo vplivati, ali da bi ga mogla celo eksekvirati proti pasivni rezistenci.

Socialno dolžnost dela si morem misliti samo v taki konkretni obliki, da jo družba lahko tudi eksekvirira. V tem slučaju pa bi morala družba delo tudi deliti in kontrolirati, to bi bila po mojem mnenju popolna materializacija dela, ki bi rodila absurdne posledice.

Pisatelj dopušča izjemo v slučaju, da človek stori v neki določen dobi več kot bi bil po svojih močeh dolžan storiti, ali pa si pritruje in manj porabi kot bi imel pravico porabiti ter si na ta način nekaj prihrani. Če on pozneje, ko li sam na sebi še lahko delal, počiva, ali

kot leta 1919 (takrat 15.000 sedaj 22.958). Na Moravskem so dobili 194.644 glasov, dočim so jih agrarci, ki so za njimi v tej deželi najmočnejši, komaj 97.454. Na Slovaškem je dobila Hlinkova ljudska stranka 341.202 glasov. Češki katoličani so z izidom volitev zelo zadovoljni in polni zaupanja, da se prihodnje leto pri državnoborskih volitvah še bolje izkažejo. — Silno so padli socialni demokrati, katerih glasove so deloma dobili komunisti, deloma meščanske stranke. Tako so v Pragi padli od 91.101 na 33.460. Oslabljeni so zelo tudi narodni socialisti, ki so na Češkem najhujši nasprotniki Cerkve in s katerimi so glasovali tudi pristaši narodne cerkve.

Bolgarska revolucija zatrta. Naši sosede Bolgari se ne morejo umiriti. Komaj se je malo utrdila nova vlada Cankova, ki je vrzel Stambolijskega, že je izbruhnila nova revolucija. Dvignili so se na eni strani komunisti, ki so hoteli sovjetje, na drugi strani kmetje. Revolucija ni bila malenkostna. Celi okraj so bili pod oblastjo revolucionarjev. Toda vladi se je posrečilo, da je obdržala v rokah glavna središča in prometne zveze in tako je revolucionarje, ki niso mogli skupno nastopiti počasi druge za drugimi ukrotiti. Sedaj je vlada zmaga, ima pa proti sebi večino ljudstva in vroča balkanska kri ne bo mirovala, dokler ne pride do novih bojov. Reakciji bo odklenalo prej ali slej tudi na Bolgarskem.

Delavstvo in zadrugištvo.

Po vsej naši državi in posebno v prečanskih krajih se že dolgo opaža silno pomanjkanje denarja. Denarna kriza je tako težka, da se je celo bogatim zagrebškim bankam zgodilo, da niso mogle takoj prvega izplačati vseh svojih uslužbencev. Vzrokov temu pomanjkanju je več. Sedanji finančni minister hoče dinar pripraviti do višje vrednosti s tem, da ne tiska novih bankovcev. Potreba po denarnih sredstvih pa je v danem gospodarskem položaju večja in ne manjša ko prej. Res je, da se je dinar na borzih zadnji čas tudi nekoliko dvignil. Drugi vzrok pa je, da Narodna banka v Belgradu pač daje razpoložljivi denar na posodo srbskim bankam, naše pa ne dobe kredita. Poleg tega danes skoro nihče ne hrani, ampak skuša v skrbi, da vrednost pade, sproti zakupiti.

To pomanjkanje občutijo vsi, banke, trgovci in tudi naše zadrugi. Zna se zgoditi kak dan, da kako sicer močno podjetje izjavi, da ne more plačati svojih delavcev v gotovem denarju. Tako postane ta denarna kriza lahko tudi za naše delavstvo velikega pomena.

Posebne pomena pa je za naše zadrugi. Nanje se stavijo od dne do dne večje nade. In po pravici. Gospodarska in politična osamosvojitve delavstva je najožje združena z njegovimi gospodarskimi zadrugami, naj so to posojilnice in hranilnice ali pa konsumi. To uvidevajo delavci po vsem svetu. Ameriško delavstvo je na primer od leta 1920 dosedaj osnovalo 14 svojih delavskih bank, ki si bodo znale pridobiti tudi politično moč. **Vsak delavec, če je v njem kaj delavske samozvesti, bi moral gledati, da bo tudi dober zadrugar.** Ne samo dober v toliko, da išče trenutnega dobička od svojega konsuma, ampak dober zadrugar v tem smislu, da bo njegova vedna skrb, da konsum ali hranilnica v celoti prospera in se krepi. V tem bo naša moč.

Da opozarjamo na ta pomen zadrugištva, nam daje povod napad liberalnega kapitalističnega dnevnika »Jutra« na naše zadrugi. V št. 230 toži neki dopisnik, da je trgovski stan ogrožen — po konsumih. Očita male davčne ugodnosti, ki jih imajo konsumi, kakor da ni ena izmed dolžnosti pametne države in davčne politike, da štiti šibkejšega! In šibkejši — gospodarsko — do danes res ni trgovec. Na poti so mu naše gospodarske centre, ki da podpirajo konsume in meni, da je to načelo napačno. Ne bomo dokazovali, da so konsumi izenačili cene in odstranili v naših deželah oderuštvo posameznikov. In temu namenu se tudi danes ne mislijo ogniti. Povdariti pa moramo, da proti trgovcem samim nismo. S poštenimi se bomo lahko razumeli. Namen konsumov

pa ta prihranek, ki pomeni dejansko nek nepričakovan ali nedolgovnan dodatek ali višek k celotni zalogi življenjskih potrebščin, porabi, ne odškoduje s tem človeške družbe ter ji s tem ne nalaga nepravičnih bremen. Ali ne bi dr. Gosar dopustil še nadaljno izjemo, da člani rodbine z izredno pridnostjo ali izredno varčnostjo, ki bi pa ne dosegel noben socialni zakon, nadomeste to, kar en član rodbine v tem pogledu zagreši?

V celoti brošura ni in ne namerava biti izčrpno obdelan krščansko socialni program. Obseg posameznih odstavkov je obdelan samo z ozirom na konkretne pomisleke in očitke. Kakor čujem, pripravlja dr. Gosar knjigo o krščanskem socializmu. V tej bo gotovo aktualna poglavja obdelal temeljito in potem bomo lahko o problemih, ki dneas gibljejo mase in inteligence razvili debato, ki bo tudi praktičnim politikom nudila uspešnih pripomočkov.

Dr. Jakob Mohorič.

Odgovor.

Mislim, da je najbolje, če na gorenjo kritiko takoj kratko odgovorim.

Glede poglavja o **previsoki obrestni meri** naj dodam najprej še odstavek, ki ga dr. Mohorič ne navaja, pa pravi o njem, da ga ne bi smel tako napisati, kot sem ga. Ta odstavek se glasi: »Gotovo navesti se da cela vrsta tehničnih razlogov, ki opravčujejo to (namreč visoko obrestno mero). Gotovo je zlasti, da en sam človek, oziroma vobče lastnik, ki ima svoje imetje v denarju, ne more drugače, kot da zahteva zanj sedanjim razmeram primerne obresti. Ali vendar tako splošno brez sleherne kritike tudi tam, kjer bi bila brez dvoma na mestu,

tudi ni, da trgovce uničimo. Toda te svobode si ne damo in si je ne bomo dali vzeti, da si smemo s svojim denarjem sam pomagati. Res ne vemo, kako pride ameriški delavec do tega, da si sme pomagati, naš pa naj bi bil večni suženj. Na napad na duhovščino, ki se bori za šibkejšega, in je zato »Jutrovcem« trn v peti, se resnično ne izplača odgovarjati.

Rekli smo, da je sedanje pomanjkanje denarja pomembno tudi za naše zadrugi. Ali pa moramo mi kaj pomagati? Da. Poleg gesla: Svoji k svojim, tudi s tem, da se navadimo na večjo varčnost. Je že res, da danes nihče ne more prerokovati, kakšna bo vrednost denarja v gotovem času, toda vsak prihranjen in v naš denarni zavod vložen dinar, je kamen k zgradbi osamosvojitve delavstva iz robstva kapitalizma. Kdor pa bi naložil svoje borne prihranke morda celo pri banki, je samsvoj grobokop.

Delavstvo ne pozabi pomena zadrugištva.

Delavska zveza.

Ministarstvo Šuma i Rudnika Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, Glavna rudarska direkcija.

Beograd, 4. septembra 1923.

Br. 7325.

Na Vaše pismeno pitanje od 28. juna t. l., katero ste mi izvolili nasloviti preko predsedništva narodne skupščine, čast mi je Vam odgovoriti, da je inšpekcija, katero sem odredil radi pritožbe delavcev v Velenju, ki so iznesene (navedene) v njih resoluciji priloženi Vašemu vprašanju. Na osnovi tega so izdali inšpekcijski organi naredbo, da se zadovolji delavskim zahtevam in regulirajo (urede) njihove zahtevke v smislu zaslužkov trboveljskih delavcev, kakor je to predvideno v pogodbi od novembra 1921. leta. Poleg tega je ukazano upravi premogovnika, da izdaja delavcem premog na dosednji način, ki odgovarja željam delavcev.

S tem je popolnoma ustreženo željam delavcev, ki so izražene v Vašem vprašanju.

Gg. narodnim poslanicima Josipu Gostinčarju in Juriju Kugovniku.

Ministar Šuma i rudnika Dr. M. Srškić.

Iz tega dokumenta se jasno razvidi, da kršč. soc. organizacija ne operira s praznimi frazami ampak z resnim delom. Vidi se pa tudi, da poslanci Slov. Ljud. Str. vrše napram delavstvu svojo dolžnost.

Naši ubogi tovariši v Ameriki.

»Ameriška Domovina«, list za ameriške Slovence piše v št. 83.:

Zvezini urad je pravkar objavil zelo poučljivo poročilo o stanju otrok v West Virginskem premogovnem okrožju. Po dolgem proučevanju najbolj tipičnih kemp je prišla vlada na dan s poročilom, ki je na vsak način zelo žalostno.

Premogovniki, kjer se koplje mehak premog, poslujejo le kratko dobo, in odtod tudi vzrok, zakaj se stalno ne dela, in zakaj se premogariji v takih krajih bolj selijo kot v okrožjih trdega premoga.

Navadno zgradijo premogovne družbe male hišice, ki jih dajo premogarijem v najem. Družbe so lastnice prodajalnic, kjer kupujejo premogariji dnevne potrebščine. Hiše so jako slabo zgrajene, postavljene na koleh, brez kleti, z enim samim podom, katerih stene navadno niso ometane. Večidel je notri le ena soba, včasih dve, z malimi okni, brez vodovoda ali kake druge moderne naprave. Stranišča so zunaj, odprta, in navadno služi eno stranišče več družinam. Ta stranišča so navadno tako postavljena, da se voda in blato odceja proti hiši ali pa vodnjaku. Hiše so postavljene vse križem na kakem griču ali ob železniški progi.

Premogariji otroci morajo hoditi po več milj do najbližje šole, po slabih in nevarnih potih in se jako malo

bi te stvari ne smeli pustiti. To mora postati vsakemu tembolj jasno, če pomisli, da v ogromni večini slučajev sedanjih 15, 20 in celo 30 odstotnih obresti ne plača tisti, ki si izposodi denar, marveč prevajali na svoje odjemalce. Tako morajo dejansko velik del sedanjih oderuškkih, ali vsaj neizmerno visokih obrestih plačati najbolj siromašni ljudje, ki so primorani vse svoje življenjske potrebščine kupovati. In vendar se ne potrudijo nihče, da bi preiskal in razložil, ali res in zakaj mora tako biti. Vse to vzbuja viden, kakor da je kapitalizem s svojimi najgršimi izrodki vzvišen nad vso kritiko. (Str. 29/30.)

Mislim, da je na podlagi tega stvar jasna. Ne gre toliko proti temu, če kak posameznik in zlasti ne če kaka ustanova sprejema visoke obresti. Borim se le proti temu, ker se nihče resno ne potrudijo, »da bi preiskal in razložil, ali res in zakaj mora tako biti.«

Dr. Mohorič se sklicuje na devalvacijo. Ali ravno to dokazuje, da sem imel v sklepu citiranega odstavka popolnoma prav. Opravičevati visoke obresti vsled tega, ker denar izgublja na svoji vrednosti, je namreč silno neresno in jalovo podjetje. Mali vlagatelji iz predvojne dobe, ki so vsled devalvacije obubožali, bodo vsled zvišane obrestne mere le redko, redko zopet kaj pridobili. Skoro edino izjemo tvorijo razne ustanove, kolikor so vsled izpremenjenih razmer sploh še ostale. Drugače pa imajo od visokih obresti dobiček po večini le vojni in po vojni bogataši. Vsaj drugi pa imajo od tega škodo in le redko tudi korist.

Vsako zvišanje obresti povzroči nov draginski val. To pa pomeni, da dobijo vsi tisti, ki imajo denar, zanj toliko manj blaga, kot bi ga lahko dobili prej. Kolikor torej pridobijo na obrestih, toliko izgubijo navadno vsled

nauče, ker učitelji v takih krajih so slabo plačani in tudi nimajo potrebnih kvalifikacij. O kaki zdravniški pomoči za otroke sploh ni govora. Nikdo se ne briga za mater, nikogar ni, ki bi jih poučil o pravilnem prehranjevanju otrok in preprečitvi bolezni.

Prebivalstvo po teh kempanj je mešano. Od 645 družin, ki jih je vladna zastopnica preiskala, je bilo 477 domačinov-belokožcev in 162 črncev ter 93 inozemcev, od katerih je bila ena tretjina Poljakov, ostali pa so tvorili druge narodnosti.

Pogosta selitev družin iz ene kempe v drugo še bolj otežuje družinsko življenje premogarijev. Seliti se morajo, ker družbe zapro rove ali pa radi slabih delavskih razmer, včasih pa tudi, ker ni mogoče dobiti primerenih stanovanj.

Tovariši! Kadar postane kapitalizem premočan, se mu bomo zastopali ustavljali. Delajmo, dokler je še čas!

Zgodovinski dnevi v Nemčiji.

Spor med Nemčijo in Francijo v poruhskem vprašanju je dosegel svoj višek. Po sklepu miru v Versaillesu je Nemčija skušala, da se otrese strašnega bremena, ki ga ji je naložila ta mirovna pogodba. Francija pa je posebno pod svojim ministrskim predsednikom Poincarjem pritiskala s tako silo, da leži danes ponosna Nemčija na kolenih. Ko so zasedli Francozi nemške kraje na zahodu ob reki Ruhr, kraje, ki so po svojem železu in premogu vir nemške gospodarske moči, je Nemčija izdala geslo pasivnega odpora. Ni bila to mala reč in svet je mislil, da se bo francoska sila ob odporu nemškega delavstva zlomila. Mesece in mesece je pravzaprav vsa težka industrija in posebno rudarstvo stalo in produciralo malenkost. Francozi niso mogli ne zlepa ne zgrdati zlomiti nemške organizirane samozvesti. Nemška vlada je delavstvo podpirala s silnimi svotami, ki so segale v milijone mark. Tudi Angleži so se že začeli vtikati vmes. Toda Francija je vzdržala in danes je morala Nemčija odnehati. — Nemška marka je uničena, padla je pod vrednost sovjetskega rublja in nemško gospodarstvo se je zmajalo v temeljih. Nemčiji ni kazalo drugega kakor, da izjavi, da neha z odporom in ugodi Francozom. To žalostno nalogo je prevzel nemški ministrski predsednik Stressemann.

Posledice tega nemškega poraza so lahko nedogledne. Nemčiji grozi na znotraj revolucija od dveh ali bolje treh strani. Komunisti in drugi nezadovoljni elementi z leve strani hočejo porabiti ta trenutek, da vržejo vlado in Nemčijo preurede po ruskem zgledu. Ugodno je zanje, da sedanja vlada ob strašnem padcu nemške valute ne more odpravi silni bedi, ki je zavladala v velikih mestih. In lačni so vedno pripravljeli na revolucijo. Drugi del nemškega naroda pa stiska zobe ob zavesti strašne nesreče, ki je prišla nad njihovo deželo. Proslavljali so nemški narod za nekako izvoljeno ljudstvo sedanjega časa, danes pa leži na kolenih pred osvojenim Francijo. To je za samozavestnega Nemca strašna misel in nič čudnega ni, če ta del Nemcev očita nesposobnost vladi in si želi nazaj stare čase, ko je bil cesar vodja Nemčije. Tretja in globoka rana sedanje Nemčije pa je sovraštvo proti Prusom, ki vodijo sedaj Nemčijo. Ti so hoteli vse spraviti pod svojo piketlaubo ter hoteli vdrušiti vsak zgodovinski spomin na staro slavo posameznih dežel. Podobno kot naši belgrajski centralisti. To je rodilo odpor Bavarcev in Porenja. Danes, ko je Nemčija v sili, hočejo ti nezadovoljneži proč od Berlina. Zadnja poročila govore, kako resno dela velik del Bavarcev na to, da obnove bavarsko kraljestvo. V nedeljo 30. 9. so bile v Monakovem svečanosti povodom odkritja neke spominke plošče. Navzoč je bil tudi prin Ruprecht s drugimi člani bivše kraljevske hiše. Prebivalstvo ga je ob tej priliki pozdravljalo kot bavarskega kralja.

Istočasno so v po Francozihi zasedenem ozemlju nastali boji med Nemci, ki so zvesti Berlinu in onim

draginje. Zlasti velja to glede malih vlagateljev, ki imajo naloženega samo razmeroma majhen del denarja. Ravno tem je z visoko obrestno mero le malo ali nič pomagano. Zviševati obrestno mero zato, da bi mali vlagatelji ne trpeli škode, se pravi izganjati hudiča z Belcebubom.

To potrjuje tudi skušnja. Pred dobrim letom je dr. Mohorič zagovarjal misel, da se mora obrestna mero zvišati, češ da je denar prepoceni in da ga vsled padajoče vrednosti ljudje nočejo vlagati. Če bi se obrestna mero zvišala, bi se po njegovem mnenju to vsaj kolikor toliko zboljšalo.

Obrestna mero se je res zvišala. In posledice? Trenutno je morda res nekoliko pomagalo. Toda danes dobivajo naše hranilnice dan na dan manj vlog. To pa enostavno zato, ker je draginja od lanskega leta v veliki meri ravno vsled visokih obrestih narastla in rabijo ljudje denar, kolikor ga imajo, zase. Kamen je sprožen in drvi z nevzdržljivo silo navzdol. Obrestna mero je narastla, da ji naše hranilnice, če hočejo vsaj deloma še vršiti svoj namen, ne morejo slediti, ljudje pa nosijo povsem naravno svoj denar v banke, namesto da bi ga vlagali v svoje zavode. Tako je zvišana obrestna mero napeljala vse naše gospodarstvo v smer, ki vodi do obubožanja našega ljudstva in do končnega propada.

Morda bi bilo vendarle bolje, če bi takrat vsaj poskusili pripraviti ljudi k štedenju na ta način, da bi se jim dala prilika, nalagati denar v zlati valuti. Jaz sem to misel takrat in še pozneje v zabavo in zasmeh nekaterih zastopal — drugod pa so jo tudi izvajali in jo še izvajajo. Pri nas smo bili seveda modrejši in zato, ali vsaj tudi zato imamo sedanje neznosne posledice. Ne vem torej

ki hočejo svojo porensko republiko. Francozi ščitijo seveda one, ki se Berlinu in Prusom upirajo.

Sedanja nemška vlada se trudi, da vzdrži red. Izdala je zato tudi izjemne zakone. Vprašanje pa je, če bo mogoče v tej strašni bedi in zmedu vzdržati. Veliko silo je pokazalo nemško ljudstvo s svojim luhom samozvesti in organiziranosti, danes grozi usoda, da se ta sila zruši. Nemčija doživlja zgodovinske dneve.

Delavsko gibanje po svetu.

Japonski delavci. Nedavno sta bili zadeti po strašnem potresu japonski mesti Tokio in Jokohama, ki se lahko merita z vsakim evropskim mestom. Razumljivo je, da je v teh mestih razvita tudi velika industrija. Saj so Japonci že desetletja posnemali v vsem Evropejce. Zanimali nas bodo nekateri podatki iz japonskega delavskega gibanja. Sedaj je v tej deželi 2 milijona tovarniških in 186.000 železniških delavcev. Po novejših podatkih imajo ti okrog 300 organizacij z 365.700 člani. Vidi se iz tega, kako čuti ves delavski svet potrebo po skupnosti, po organizaciji. Poročajo, da tudi štrajki med Japonci niso redka stvar. So pač z evropsko kulturo dobili tudi naš kapitalistični gospodarski sistem. Temu se tudi čudili ne bomo. Če se je moglo izkoriščanje delavstva razviti med krščanskimi narodi, ki so odpadli od Kristusovega nauka, kaj naj pričakujemo od Japoncev, ki so pogani.

Tudi socializem poznajo v deželi vzhodnega solnca. So socialisti vseh vrst. Ob neki priliki se je izjavilo izmed 15 voditeljev 7 za marksizem, 5 za državni socializem, 1 za kršč. socializem, 1 za sindikalizem in 1 za anarhizem.

Sirom sveta je danes eno prvih vprašanj: delavska organizacija. Tako poročajo zadnji »Sozialistische Monatshefte«, da je v Mexiku, kjer je sicer malo industrije vendar organiziranih 500.000 delavcev v 260 strokovnih organizacijah. V državno ustavo so pod njih vplivom postavili kot osnovni državni zakon osemurno delo. Tudi zakoni za varstvo delavk-mater so dalekosežni. — Isti list poroča, da se pridno združujejo celo delavci črnci v južnoafriških industrijskih podjetjih. Za nas morajo biti ta poročila vzpodbuda, da postanejo naše krščanske strokovne organizacije vedno močnejše. Nas dramijo skupnosti ne samo sila, ampak zavest, da smo dolžni pomagati drug drugemu iz ljubezni.

Na Nemškem vedno pogostejše nastajajo prepiri, kako organizirati delavce v strokovnih zvezah. Eni povdarjajo, naj se delavci organizirajo po tem, kakor so združene razne industrije v rokah gospodarjev. Tako naj bi se posebej združili vsi delavci, ki delajo v Stinesovih podjetjih, naj so to rudniki, papirnice ali časopisna podjetja. Drugi hočejo združiti vse v takomenovani vodovodni, horizontalni črti. Združili naj bi se tisti, ki spadajo na isti vrsti dela in surovini: kovinski delavci, lesni delavci itd. Spet drugi so za pokončno, vertikalno ureditev: Združili naj bi se vsi, ki imajo opraviti s kakim na trg postavljenim izdelkom od prvega njegovega začeta do zadnje izdelave. Tako naj bi se združili vsi, ki imajo opraviti z usnjem od onega, ki ima prvo delo s kožo do tistega, ki prodaja čevlje. Zato so posebno zavzeti stavbinski delavci. Rešitev teh sporov vidijo voditelji predvsem v sporazumu in kompromisu.

Tudi na Angleškem je tako gibanje za združenje raznih strokovnih zvez. Tako hočejo združiti 45.000 električnih delavcev z zvezo strojnikov in kurjačev.

Čehoslovaški premogariji stavkajo že šesti teden. Stavka je generalna, splošna. Delavstvo solidarno vstaja kljub spletam vlade in posameznih kapitalističnih družb, ki skušajo za vsako ceno zanesti razdor med stavkujoče.

Delavec je vsakdo, ki živi pretežno od svojega osebnega zaslužka! Vsi delavci v Delavsko Zvezo!

kdo je premalo globoko zagrabil ta problem ali jaz ali morda — dr. Mohorič.

K poglavju o najvišji premoženjski meji tole: Da bi mogel količkaj resen človek zahtevati, naj bi se premoženje gospodarskih družb, oziroma če govorimo bolj konkretno, naravnost kapital posameznih podjetij omejili. Tega menda vendar ni mogoče misliti. Zato menim, da v tem pogledu nisem dolžan odgovarjati. Gotovo pa je, da se dr. Mohorič moti, ko trdi, da bi se najvišja premoženjska meja sploh ne dala izvesti, ako se istočasno ne izvede pri raznih gospodarskih družbah in organizacijah. Dokler bo obstojal sedanji sistem anonimnih delnic, toliko časa ima sicer prav. Toda prežreči ne bi smel, da jaz na strani 91 izrecno naglašam, da morajo vsako socialno reformo v enem pogledu, spremljati sorodne in odgovarjajoče reforme na vseh drugih poljih. »Uvesti najvišjo premoženjsko mejo, ne da bi se pričele vspretno izvajati tudi druge sorodne reforme, predvsem one, ki so potrebne za pripravo popolne socializacije gospodarskega življenja, bi se reklo, uvajati v sedanji gospodarski sistem samo nered in kaos«.

V stvari sami ni treba popolnoma nič drugega kot napraviti konec anonimnim velepodjetnikom, pa bo najvišja premoženjska meja izvedljiva. Če to storimo bo prenehal tudi sedanji zabavni lov finančnih oblasti za dobički raznih velepodjetij kolikor se stekajo v neznane žepke raznih delničarjev. Stvar torej nikakor ni tako čudna kot se zdi kritiku.

Kar pa se tiče moje »prekorajžne« trditve o neproduktivnosti največjih podjetij, moram reči le to: dr. Mohorič naj pazljivo prečita dotično mesto v moji knjigi, potem pa naj si skuša odgovoriti na vprašanje odkod in

Dopisi.

Zagorje ob Savi. V zadnji številki »Nove Pravde«, se dopisnik narodne socialistične stranke zaletava v klerikalce. On trdi, da so zadnji rudarsko stavko sklenili in uprizorili klerikalci in komunisti v Trbovljah. Ti, da so namreč vsega krivi. Res je prvič, da se ni za stavko sklepalo v Trbovljah, pač pa drugje. Drugič je res, da je bilo na tistem sestanku zastopstvo narod. soc. stranke. In zopet je res, da je g. Kravos, tajnik narod. soc. stranke ne le glasoval, pač pa tudi navduševal za stavko. Tisti, ki so ugovarjali in ki so se stavke upravičeno bali, so bili klerikalci, Cvikelj, Kukman. G. dopisniku želimo, če ima kaj časti, naj dopis v toliko popravli. Pristavi še lahko, da ni res, da so bili člani njihove organizacije ves čas stavke z delavstvom solidarni, pač pa so takoj znamenovali stavkokaze, ki so tudi pomagali, da ni uspela stavka.

Tovariški pozdrav: Rudar.

Jesenice. Pri nas zadnji čas širijo razni plačanci srbsko radikalno stranko. Ni na Jesenicah to nič čudnega. Pred petimi leti so bili vsi srečni, da sije nanje nemško solnce, danes se solnčijo v srbski milosti. So pač nekateri ljudje, ki mislijo, da mora imeti Slovenec upoginjen hrbet. Prav razumljivo je, da se stara navada težko iztrebi. S posebno vnetostjo se vrgli na delavstvo sedaj, ko je tovarniško delavstvo naveličano raznih Jernov in temu sorodnih. Mislijo, da so sedaj zanje zlati časi in da imajo sedaj priti na vrsto Pavliči. Pošteno delavstvo tudi v nasprotnih vrstah ima toliko ponosa, da gleda lov za srbskimi groši z zaničevanjem. Vendar pa bi dali onim, ki se poté in trudijo za režimsko milost, prijazen nasvet: Glejte, da se daste pravočasno plačati. Če ne, znajo odnesti samo nekateri pare, drugi pa dolge nosove. Čiča Pašić je spremenljiv in nihče ne ve ure ne dneva, ko bo konec velesrbskega režima in — jeseniške radikalije.

Nočno delo v pekarnah. Na šestji mednarodni konferenci dela bode ena glavnih razprav nočno delo v pekarnah. Mednarodni urad za delo je zato dostavil vsem 55 državam, ki so članice mednarodne organizacije dela spomenico, razpravo o tem predmetu. Iz zgodovinskega pregleda razberemo, da je bilo to nočno delo ukinjeno najprej l. 1906 v Norveški. Temu zgledu so sledile razne države in danes ima že sedemnajst držav zakone, ki regulirajo to vprašanje. Skrajni čas bi že bil, da bi tudi naša država napravila tozadevno socialno dolžnost. Ker pa v SHS moramo biti vedno zadnji, naj oblast poskrbe, da se bodo vsaj te revne odredbe, ki jih imamo res izvajale.

Zabukovca. Ljudski glas in Naprej nam pošiljajo kar naprej. Smo ga že vrnili in na ovitek napisali krepke opombe, pa nič ne pomaga. Nam je tudi prva. Če ima g. Bernot toliko papirja odveč, pa naj ga pošilja. Samo želeli bi, da bi dobili lep bel papir. Te nesramne hujskarije in laži se nam gnusijo, da Napreja tudi za zavijalni papir ne moremo več rabiti.

Čevlje kupujte z znamko »Peko« tovarn Peter Kozina & Ko., ker so ti priznani najboljši. Glavna založba Ljubljana Breg 20, na drobno Aleksandrova cesta 1.

Papirniško delavstvo.

Papirniška zveza je začela poslovati. Potrebne knjige in tiskovine so došle, članske knjižice dobimo v kratkem, ter jih takoj razdelimo članom. Ko se prvo delo uredi, bo naloga zveze, da vse delavstvo papirniške in sorodne stroke organizira. Nove skupine so na vidiku. Glavna težkoča je glede centralnega tajnika, pa tudi tu bo načelstvo zveze moralo poskrbeti in odstraniti vse ovire. Zveza ima svoj sedež v D. M. v Polju v Ljudskem domu, kjer se nahaja tudi zvezina pisarna.

Skupina zveze papirniškega delavstva pri D. M. v Polju. Naša skupina je vložila pravila ter začela poslovati. Šteje 450 članov, naročenih ima na svoj naslov 100 izvodov »Pravice«, I Soc. Misel. Poleg tega je še

čemu tak silen boj, da se podjetja, ki so že dosegla najvišjo stopinjo tehnične popolnosti strnejo v novo večjo celoto, da se priklopijo raznim kartelom, trustom itd. Ali gre tu res za narodno-gospodarski dobiček? — Priznam, to polje je s stališča, kakor sem ga jaz načel. Še zelo neobdelano, zato vzbudi trditve — kakršna je moja, nekoliko začudenja, kar pa še ne dokazuje, da je napačna. Dr. Mohorič ima sam precej prilike, da vsaj v malem preizkusi njeno resničnost. Čim pa bo meni čas dopuščal, hočem to vprašanje, na podlagi suhih dejstev obdelati in pokazati resničnost moje trditve.

Tudi dokazovanje o dolžnosti dela dr. Mohoriča ne prepričuje. Zdi se mi, da pojmem delom vse preveč materialistično. Ne vem v čem vidi dokaz za to. Tega namreč, da mora zaradi enega lenuha prav vsak človek na svetu nekoliko več delati in da se torej delo, ki ga opusti en sam človek, porazdeli med vse ljudi, tega nisem nikdar in nikjer trdil. Če pa mora po mojem zaradi ene desetine vseh ljudi, ki lenarijo, ostalih devet desetih delati namesto osem ur dnevno, osem in tričetrt ure, ne dokazuje to niti najmanj, da pojmem delo v materialističnem smislu. Smisel vsega mojega dokazovanja je samo ta, da mora zaradi enega lenuha prav gotovo eden ali več ljudi več delati.

Dr. Mohorič vprašuje, ali ne bi smatrali to, če zaradi enega človeka njegovi sivoji več delajo kot opravičilo za njegovo lenobo. Meni se to ne zdi ravno vspešno, pa tudi ne povsem dopustno. Imam sicer tudi sam v svoji brošuri naveden kot izjemo slučaj, da se starši kakega človeka trudijo in varčujejo pa zato on lahko na njihov račun nekoliko greši. Ali pri vsem tem ne smemo nikdar prezreti, da si mnogo več, kot človek

okrog 60 naročnikov »Pravice«, katere opozarjamo, da plačajo upravi morebitne zaostanke na članarini ter obdrže še naprej list. Zaupniki se pa prosijo za intenzivno delo za »Pravico« kakor tudi za prodajo knjižice za Kršč. socializem. Za nedeljo 7. oktobra po prvi sv. maši je pa sklican društveni shod. Vsi člani so vabljeni, da gotovo pridejo. Posebnih vabil ne bo.

Izjava. Podpisana skupina Zveze pap. del. izjavlja, da ni v nikaki zvezi z dopisi v »Slovincu«, kjer je napaden g. gen. ravnatelj. Obenem izjavlja, da se ne strinja s temi napadi. V podobnih slučajih bomo skušali eventuelne nedostatke sami urediti, ako pa se nam ne posreči, si bomo pa upali stopiti na dan tudi z odkrito besedo in podpisom. Skupina S. P. D. pri D. M. v Polju.

Tedenske novice

Olomuški nadškoj dr. Anton Ciril Stojan je dne 29. septembra umrl. Bolehal je že delja časa. In narod, ki je nadškofa ljubil, je vedel, da kmalu nastopi smrt. Ime dr. Stojana je stalo v zadnjih četrtstoletju češkega javnega življenja vedno v ospredju. Rojen je bil l. 1851. Leta 1897 je postal poslanec in ta mandat obdržal skoro 25 let.

Znan je njegov izrek: Poslanec je omnibus, vsakemu na rapolago. Z dr. stojanom je umrl eden največjih delavcev za cirilometodejsko idejo, za ujedinjenje cerkva. Z bratskim narodom tudi Slovenci žalujemo ob grobu moža, ynetega katolika, neumornega delvaca, voditelja Moravanov. R. J. P.

Socialistične organizacije vseh branž so pokazale naravnost obupno sliko razrvanosti na zadnjem beograjskem kongresu Socialistične stranke Jugoslavije. Že to je značilno, da javnost tega zbora niti opazila ni. Po zboru ni bilo nikjer odmeva, vsakdo je imel le pomilujočo gesto za reveže delavce, ki so še ostali zvesti svojim samopašnim prvakom. Naš Bernot je poslal na kongres dolgovozno resolucijo, da bi dokazal, da je on prava zvezda vodnica socialistov. Pa mu niso hoteli verjeti in po kongresu je moral zapisati v Napreju: »Propadli smo popolnoma«.

»Nova pravda« se baha v zadnji številki z rezultati češke istoimenske stranke in zaključuje: zmaga čeških bratov je tudi naša zmaga. Radovedni smo, če bi češki bratje tudi polomije slovenskih NSS hoteli vzeti nase.

»Odprite oči, delavci in mali kmetje,« vpije »Nova pravda«. Odpiramo jih pa — narodnih socialcev nikjer ne vidimo.

»Nova pravda« se veseli spreobrnjenja dr. Žerjava in prorokuje, da bo ta mož čez pol leta postal avtonomist. Slovenska ljudska stranka se veseli istega spreobrnjenja pri — narodnih socialistih.

Češčenje oseb. Neki ljubljanski list pravi, da je vselej zgodovinski dan, kadar govori Pašić. Smo navajeni marsikaj od naših pobalkanjenih radikalnih Slovencev, s to balkansko metodo, da bi začeli žive ljudi častiti, naj nam vendar prizaneso. Naši pojmi o zmognostih enega ali drugega so lahko visoki. Čast komur čast! Ne pozabimo pa — posebno v naši demokratski dobi — svetopisemske besede, ki jo je rad ponavljal raniki Krek: Proklet kdor zaupa v človeka!

Češki socialisti niso pametnejši kakor naši. Pri zadnjih občinskih volitvah je nastopilo kar pet (reci pet) socialističnih strank. Spričo teh strašnih zgledov se delavstvo vprašuje od kod to prokletstvo razdora? Krščanski socialisti odgovarjamo: Dokazovali smo Vam, da Marxov materializem nujno pelje v sebičnost in ta v razdor. Sedaj čutite neizprosno doslednost tega zakona. Naša skupnost je garantirana le v neizčrpni ideji krščanstva neusahljivi ljubezni Kriza. Zgrnimo svoje vrste za njim!

Kruha hočemo! Kapitalist ga ne bo dal sam. Izsliti ga bomo morali. A to doseže le strumna organizacija. Tovariši! Ali si tak, da bi si ne mogel ničesar očitati?

dejansko rabi, z delom, ne da bi koga oškodoval, sploh ne more pridobiti. Kako neki naj bi človek na pošten način s samim delom pridobil toliko, da bi mogla od tega živeti celo življenjsko dobo dva, ali morda celo trije? Dr. Mohorič naj le gre in naj prične zbirati slučaje, kjer si je človek samo s poštenim delom pridobil več kot pa rabi za se in eventualno za svojo družino, pa se bo kmalu prepričal, da so taki slučaji silno, silno redki, da jih danes skoroda sploh ni.

Danes se vse vprek naglaša, da je treba delati, in zopet delati. Čemu bi se torej trudili in mučili, da bomo našli vse izjemne slučaje, ki morda tega ali onega človeka odvezujejo od delovne dolžnosti. To se mi zdi prazno početje. Gotovo pa je, da delavcem ne moremo prigovarjati, naj delajo in zopet le delajo, če nimamo poguma in korajžje zahtevati isto tudi od bogatinov.

Še eno priponbo. Dr. Mohorič mi očita, da pojmem delo preveč materialistično, češ delo še ne da niti meriti, zato tudi ne deliti. Dobro. Tudi jaz sem tega mnenja. Ali pa je dr. Mohorič kdaj mislil na to, da se delo prav zaradi tega, ker se ne da niti tehtati, niti meriti, tudi ne da plačati. Ali ne sledi ravno iz tega, ker je človeško delo človeško, takorekoč kos človeka samega, da bi medznega razmerja prav za prav ne smelo biti, da bi moral biti vsak človek povsod tam, kjer je delavec, istočasno tudi gospodar. Samo to svojo misel, da se delo ne da ne tehtati ne meriti, naj dr. Mohorič od konca izpelje, pa bo prišel do prepričanja, da so misli in zahteve (n. pr. po udeležbi na dobičku ter vodstvu v upravi podjetij), ki jih zagovarjam v svoji brošuri, še vse premile, premalo socialne. To svojo misel naj izpelje, pa bo čez noč postal najbolj radikalen socialist.

Dr. A. Gosar.

Naše vzgojno vprašanje.

Socialistične stranke celega sveta nudijo kaj žalostno sliko. Eni se nahajajo naravnost v službi velekapitalističnih vlad, kakor stari Gompers, ki z vso silo podpira ameriške milijarderje, ali gospod Leon Blum s celo socialdemokratsko stranko v Franciji, ali gospoda Divac in Korač, ki sta hujša centralista nego je radikal Ljuba Jovanović, ali nemški socialisti demokrati, kateri so v reparacijski politiki ves čas podpirali interese nemških premogovnih baronov, ali pa bolgarska socialna demokracija, ki pomaga liberalcem preganjati delavce. Drugi so se pa začeli buržuaznim vlastodržcem prodajati in ponujati, kakor na primer premnogi italijanski socialisti Mussoliniju. Kar je še poštenih, doslednih ter značajnih, so pa brez moči in so primorani trošiti svoje moči za borbo proti svojim zapeljanim in prodanim sodrugom v nekdanji tako mogočni socialnodemokratski stranki. Mogoče so socialistične stranke samo v Rusiji in Angliji; drugod imajo sicer še vedno za seboj številne množice, toda voditelji niso vredni piškavega oreha.

Pri nas v Sloveniji je tudi tako. Socialni demokrati štejejo strank in skupin, kolikor je prstov na obeh rokah. Komunisti so ostali dosledni, toda so utrpeli velike izgube ravno izmed mnogih svojih vodilnih ljudi, ki so kot pravi in pristni stremuhi rdečo zastavo zamenjali za radikalno; to je seveda vplivalo demoralizirajoče tudi na delavce, in vrste pristašev moskovske internacionale so se zelo zredčile. Krščanskosocialno delavstvo je ostalo še najbolj trdno in korajžno, toda, priznajmo po pravici, pravega razmaha le ni. Delavsko gibanje ni, kar bi moralo biti: veselo, upopolno, bojovito.

Pritisk kapitala, ki si je prav vse kupil in ima danes v svoji oblasti vse ter tlači vse življenje in udeleževanje ljudi, je pač hud. Vse mu služi od ministra do hlapca, od vseučilišnega profesorja do cestnega pometarja. Kdor pa noče služiti, se neusmiljeno potepta kakor črv pod kolesi mašine. Za borbo proti kapitalizmu je danes potreba naravnost nadčloveškega idealizma, samopožrtvovanosti in neusahljive energije ter železne vstrajnosti. To so pa danes zelo redke lastnosti, ko se vse goni za zlatom in užitkom. Le pogledite naokoli, kako se od enih razmetava denar, medtem ko na drugi strani ljudje lakoto trpijo. Veselica za veselico, prireditvev za prireditvijo, bahaštvo, pijančevanje in brezumno zapravljanje tudi od strani takih, ki bi imeli vzroka dovolj štediti svoje krajcarje. Resnično, sedanji rod mora izumreti, preden se svet obnovi, kajti ta rod je do mozga izkvarjen. Borbo proti povojnemu kapitalizmu more voditi le prihodnje zdravo pokolenje.

Treba je vzgajati novo mladino, iz katere bodo izšli pravi ljudski delavci. Učiti je mlade ljudi otroške vere v Boga, stroge нравstvene discipline, samopremagova-

nja in nesebične ljubezni do najvišjih нравstvenih vzorov človeštva. Tega dela se morajo lotiti tudi delavske organizacije. Delavski naraščaj se mora naučiti svoj socialni program podrediti нравstvenim ciljem človeštva, se prepojit z нравstvenim svetovnim nazorom, se podvreči нравstveni disciplini, da se potom nje izklesajo značaj, kateri ne bodo na prodaj za nobeno reč na svetu. To je tudi edina pot do tiste enotne fronte proletarijata, ki jo današnji delavski voditelji tako iščejo, a je ne morejo najti. Šele nov delavski zarod, vzgojen v šoli krščanske нравstvene discipline, bo premagal tisto razcepljenost delavskih vrst, ki izvira iz osebnih razlogov sebičnosti, častihlepija, stremuštva in podkupljivosti.

Organiziran član brez »Pravice«, je vojak brez orožja!

Delavski mladinski vestnik.

Krekova mladina. Naše stanovsko prosvetno društvo, kjer se zbira krščanska socialna mladina ročnih in duševnih delavcev ima za kratko dobo svojega kulturnega delovanja beležiti lepe uspehe. Za te svoje uspehe je v polni meri hvaležna svojim idejam, potom prosvetnega dela med širokimi delavskimi masami pripraviti teren za dobo, ko bo delavska kasta imela odločilen vpliv na družabni red po vzoru Janeza Kreka. Mnogo truda, žrtve in celo vrsto bojev čaka idealno Krekovo mladino. Tisoči predsodkov bo skušalo ovirati razvoj in pokret naših mladincev, češ imamo že svoja izobraževalna društva, imamo svoje krščanske prosvete. Tu že vršimo prosvetno delo, tu že izobražujemo kmetstvo in delavsko mladino. Krekova mladina gleda s priznanjem prosvetne uspehe. Toda tovariši: 1. Manjka nam stanovske prosvete. 2. Žal moramo ugotoviti, da obstoječe prosvete delavcu, zlasti pa delavski mladini ne nudijo niti najpotrebnejšega in tem, najbolj zapuščenim, posvečajo razmeroma malo pozornosti.

Zato smo morali seči po svoji prosvetni organizaciji. Svojo moč črpamo iz neusahljivega vira krščanske ljubezni do bližnjega, in v trdni veri na lepšo bodočnost onih številnih, ki prenašajo ogromne krivice današnjega režima in liberalnega družabnega reda. »Krekova mladina« se obrača na vso katoliško kmetstvo, delavsko ljudstvo z apelom, da podpre moralno naše gibanje. Lepo število podružnic ima že naša centrala v Ljubljani. Ako Vam je na srečo preobraženje naroda v resničnem krščansko-socialnem duhu, pobijte predsodke, odstranite pomisleke in ustanovite v vseh krajih, kjerkoli so razmere ugodne, podružnice »Krekove mladine«. Centrala v Ljubljani Vam bo šla pri ustanavljanju vseskozi na roko, ter

Vam pošlje pravila. Na delo za pravo narodno krščansko prosveto, na delo in boj za krščanski socializem!

Krekova mladina ima v založbi knjigo »Mobilizacija poštenjakov«, »Nova vojska?«, »Diskusija o Liviju« in »Telemah« v duhu in resnici, ki je pravkar izšla. Pričakujemo, da to satiro čitajo vsi delavski inteligenti.

Janko G. Podtropski: »Mobilizacija poštenjakov«, — »Nova vojska?« — »Diskusija o Liviju« — in »Telemah«. — Pred nami leži rdeča, drobna knjižica in vzbuja že s svojim — ne bomo rekli predolgim — naslovom precej pozornost. Pestro ime nas uveri, da je pisatelj sodelavec med onimi, ki streme za demobilizacijo, za mirno novo življenje, vsebina pa nam razodeva, da je treba ta pokret v prvi vrsti začeti pri naših mlajših bratih, pri najnežnejši generaciji. Knjigo preveva duh pravčnosti in poštenja in ima tendenco pacifizma. Glavni junak — imperializem, napuh — s svojimi trabanti — pasivnimi žrtvami, sužnji — pride do absurdnosti, pijanosti in tatvine — in mati — neizprosni zakon zgodovine in narave — tvori efektni korektiv v konfučnih glavicah mladega rodu. — Oblikovno bi želeli tej dramski pesnitvi več popolnosti. Verzi naj bi mestoma tekli glajše in — večkrat — tudi krajše. Slovniskih — tiskovnih? — napak naj bi bilo menj. Vendar pa te in take hiba ne zmanjšajo naše simpatije do mladinskega delca, in o avtorju smo prepričani, da si bo vsebina, ki jo nosi v duhu, utrla sama najprimernejšo pot in formo. Tine Muren.

Življenje ne da ljudem ničesar brez velikega truda. Horac.

KUPUJTE PRAVICO!

»Pravica« se dobi v prodaj v trafiki Šterkovič, Dunajska cesta.

Ljudska posojilnica v Ljubljani

(v lastni hiši tik za frančiškansko cerkvijo)

obrestuje vloge brez odbitka po

5%

Stanje hranil. vlog nad 120.000.000 K.
Stanje rez. zakladov nad 1.000.000 K.

Pri trgovcu pazi na znamko in vtisnjeno besedilo GAZELA MILO

Pravkar je izšla v založbi »Socialne Misli« knjiga

Dr. A. Gosar:

ZA KRŠČANSKI SOCIALIZEM

Pomisleki in odgovori

z velezanimivo in aktualno vsebino.

Cena 117 strani obsegajoči knjigi znaša 14 Din. Če se naroči in takoj plača vsaj 10 izvodov, znaša cena za izvod samo 12 Din. Dobi se v knjigarnah ali pa v upravi »Soc. Misli«, Jugoslovanska tiskarna, kolportažni oddelek, Ljubljana, Poljanski nasip 2.

To knjigo mora imeti vsak krščanski — socialci!

PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG d. d. V LJUBLJANI

PRODAJA PREMOG

SLOVENSkih PREMGOVNIKOV

vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava na debelo

INOZEMSKI PREMOG IN KOKS

vsake vrste in vsakega izvora ter priporoča posebno la. čehoslov. in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog, črni premog in brikete.

Naslov:

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani, Miklošičeva cesta števil. 15-11.

Kdo bo skrbel za té, — če se zanemarjaš sam? Nihče!

Vsak član I. DELAVSKEGA KONSUMNEGA DRUŠTVA naj nabavlja vse svoje potrebščine, posebno oblačilno blago izključno pri lastni zadrugi, s tem bo podprl tudi svojo strokovno organizacijo, samega sebe in svoje somišljenike.

Če kupiš pri zadrugi po konkurenčni ceni 1 kg sladkorja, si ga kupil dejansko 3 K ceneje, — če kupiš 3 m blaga za obleko, si ga kupil dejansko 90 K ceneje kot pri konkurenci, ker dobiš 3% popust od vsega kupljenega in takoj plačanega blaga!

Najceneje in najbolje kupiš vedno le pri lastni zadrugi.